

Dwa dni przeznaczone były na obrady, natomiast 26 sierpnia odbyła się uroczystość na Majdanku i w Bełżcu, połączona ze złożeniem wieńców. Udział w niej wzięli także przedstawiciele miejscowej ludności. Podczas spotkania w Tomaszowie Lubelskim z władzami miasta i świadkami zbrodni niemieckich miało miejsce przekazanie, przechowywanej przez miejscowego kolejarza, oryginalnej tablicy pochodzącej ze stacji w Bełżcu, a zawierającej instrukcję postępowania dla Żydów z przychodzących transportów. Wrażenie uzupełniała krótka rzeczowa relacja kolejarza.

Warto podkreślić, że materiały konferencji mają być opublikowane, zarówno przez Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich (mała poligrafia), jak i w normalnej formie książkowej.

Piotr Madajczyk

II KOŁOKWIUM POLSKO-NIEMIECKIE W BONN

W dniu 23 października 1987 r. odbyło się w Bonn-Bad Godesberg zorganizowane przez Zarząd Towarzystwa Niemiecko-Polskiego RFN II Kolokwium Niemiecko-Polskie. W Kolokwium, które toczyło się w nowo otwartym Instytucie Gustava Stresemanna, uczestniczyli członkowie Towarzystwa Niemiecko-Polskiego Republiki Federalnej Niemiec (*Deutsch-Polnische Gesellschaft der Bundesrepublik Deutschland e.V.*) z jego założycielem i prezesem, prof. dr dr h.c. Helmutem Ridderem oraz delegacja Towarzystwa Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego w Poznaniu w składzie: prof. dr hab. Henryk Olszewski — prezes Kuratorium Instytutu Zachodniego oraz dr Władysław Czapliński, mgr Zbigniew Kulak, red. mgr Longin Marchlewicz i dr Andrzej Sakson.

Kolokwium było wielotematyczne, aczkolwiek decydujący wpływ na jego program i atmosferę wywierała trwająca od kilku lat w Republice Federalnej Niemiec dyskusja wokół prób reinterpretacji dziejów Trzeciej Rzeszy, II wojny światowej i zbrodni hitlerowskich w historii Niemiec, podjęta w 1986 r. przez grupę konserwatywnych badaczy zachodniemieckich. Z tematyką tą wiązały się też ściśle oba plenarne referaty, wygłoszone przez prof. dra Eike Henniga z uniwersytetu w Kassel oraz prof. dra hab. Henryka Olszewskiego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na ten sam temat: *Die Nachkriegsgeborenen und ihr Verhältnis zur Geschichte*, które wywołały żywe zainteresowanie zarówno uczestników obrad, jak i licznych, akredytowanych w Bonn polskich i zachodniemieckich przedstawicieli prasy, radia i telewizji.

Obrady sekcyjne toczyły się wokół problemów unowocześniania podręczników szkolnych z historii w obu krajach (referaty wygłosili prof. dr Peter Boening z Bielefeld i mgr Zbigniew Kulak), ruchu młodzieżowego (referaty: Christoph Heubner z Berlina Zachodniego i dr Andrzej Sakson), stanowiska kościoła rzymskokatolickiego w RFN i PRL wobec węzłowych zagadnień współczesności (referaty: prof. dr Otwin Massin z Hanoweru i red. mgr Longin Marchlewicz) oraz następstw zbrodni nazistowskich (referaty: dr Antje Vollmer i dr Władysław Czapliński).

Obrady były rzeczowe i przebiegały w konstruktywnym klimacie.

W dniu 24 października 1987 r. członkowie delegacji Instytutu Zachodniego byli gośćmi dorocznego Walnego Zebrania Członków Towarzystwa Niemiecko-Polskiego

w RFN. Referat sprawozdawczo-programowy pt. *Ciążar dziedzictwa — wina — odpowiedzialność? Rozwój niemiecko-polskich stosunków* wygłosił prezes Towarzystwa, prof. dr h.c. Helmut Ridder. W burzliwej i nader interesującej dyskusji zastanawiano się m. in. nad rozwojem form współpracy z Instytutem Zachodnim w Poznaniu. Zebranie dokonało wyboru władz Towarzystwa na najbliższą kadencję. I Prezesem został ponownie wybrany — jednomyślnie zresztą — prof. dr Helmut Ridder z Giessen. III Kolokwium Polsko-Niemieckie odbędzie się w Poznaniu.

Henryk Olszewski

MIEJSCE BERLINA W EUROPIE W CZASACH NOWOŻYTNYCH I NAJNOWSZYCH

W dniach 16-18 listopada 1987 r. odbyła się w Berlinie Zachodnim międzynarodowa konferencja naukowa na temat: *Miejsce Berlina w Europie w czasach nowożytnych i najnowszych*. Jej organizatorem była *Historische Kommission zu Berlin*. Po wydanej w kwietniu 1987 r. dwutomowej *Historii Berlina (Geschichte Berlins. Von der Frühgeschichte bis zur Gegenwart*. Hrsg. von Wolfgang Ribbe, Bd. 1-2, Verlag C. H. Beck München) było to drugie wielkie naukowe przedsięwzięcie tej dynamicznej i zasłużonej, kierowanej przez Klauza Zernacka placówki, podjęte z myślą o uczczeniu 750-lecia Berlina.

Konferencja, której obrady toczyły się w gmachu *Reichstagu*, zgromadziła ponad 200 badaczy z 11 krajów: Anglii, Austrii, Berlina Zachodniego, Czechosłowacji, Finlandii, Francji, Kanady, Polski, Republiki Federalnej Niemiec, Stanów Zjednoczonych i Szwajcarii. Wygłoszono 35 referatów, a w dyskusji wzięło udział ponad 150 osób.

O szerokim zakresie diskutowanych spraw decydowały przede wszystkim referaty generalne, wprowadzające w gąszcz problemów poszczególnych epok, a przygotowane przez wybitnych specjalistów. Günter Richter wygłosił referat o politycznej roli i życiu duchowym Berlina od schyłku XVIII w. po 1871 r. (*Die politische und geistige Rolle Berlins von der Aufklärung bis zur Reichsgründung*). Ilja Mieczk w świetnym tekście charakteryzował Berlin okresu Cesarstwa, szczególnie akcent kładąc na zagadnienia rozwoju gospodarczego stolicy Rzeszy (*Berlin als deutsches und europäisches Wirtschaftszentrum*). Lothar Gall mówił o Berlinie okresu Republiki Weimarskiej (*Berlin als Zentrum des deutschen Nationalstaates*), Peter Steinbach dał przegląd problemów, jakimi żyło miasto w latach panowania nazistów (*Berlin unter dem Nationalsozialismus*), wreszcie Georg Kowtowski omówił znaczenie Berlina podzielonego po drugiej wojnie światowej (*Berlin im Spannungsfeld zwischen West und Ost*). Trzeba przyznać, że o ile referaty i dyskusja o Berlinie lat 1933-1945 wniosły niewiele nowego (trochę dziwił brak referatu o Berlinie jako centrum kulturalno-naukowym; była to dotkliwa luka przede wszystkim dla obrazu stolicy Niemiec w okresie weimarskim), o tyle posiedzenie poświęcone roli odgrywanej przez Berlin w Europie po drugiej wojnie światowej było bardzo interesujące. Przyczyniły się do tego także rzeczowe i trafnie dobrane referaty szczegółowe (Dieter Schröder, *Berlin (West) im westlichen Bezugssystem: Westmächte, Bundesrepublik Deutschland und westliches Bündnis*; Alexander Fischer, *Berlin (Ost) im östlichen Bezugssystem: Sowjetische Besatzungsmacht, Hauptstadt der DDR und sozialistische Staatengemeinschaft*; Gerd Lang-